

A photograph of a child with blonde hair, seen from the side, sitting at a wooden table in a school cafeteria. The child is wearing a dark sweater with white and red stripes on the sleeves. They are holding a silver fork and a silver spoon, eating spaghetti from a white plate. The plate contains spaghetti with a red sauce and some green vegetables. There are other plates of spaghetti and a blue cup on the table. The background is slightly blurred, showing other children and tables.

GRATIS SKOLEMAD TIL BØRN I FOLKESKOLEN

Radikale Venstres folketingsgruppe
Februar 2024

B

Radikale Venstre vil indføre gratis skolemad til børn i folkeskolen

Gratis skolemad vil hjælpe Danmarks mest udsatte børn og frigive mere tid i alle børnefamilier.

Folkeskolen er måske den vigtigste institution i det danske velfærdssamfund. I sin essens skal den sikre lige adgang til uddannelse og dermed lige muligheder for alle børn. I folkeskolen har man helle fra de sociale kategorier, der ellers definerer og determinerer vores liv. I folkeskolen kan man bare være til og indgå i fællesskabet på lige fod med sine klassekammerater.

Men i de senere år har vi set en trist tendens til, at flere og flere forældre vælger folkeskolen fra i frygt for, at kvaliteten ikke er høj nok. Det bekymrer os i Radikale Venstre. Folkeskolen er selve fundamentet under vores samfund. Det er her vi mødes på kryds og tværs og vokser os større sammen.

Gratis skolemad til alle kan hjælpe med til at bryde negativ social arv

Det er helt afgørende, at skolen bliver ved med at være for alle. Fordi virkeligheden er, at børns sundhed og trivsel er ulige fordelt fra start af. Børns muligheder afhænger stadig i alt for høj grad af forældres uddannelse og postnummer. Den ulighed bliver synlig hver eneste dag, når madpakkerne skal op af skoletasken. Det vil vi i Radikale Venstre lave om på gennem obligatoriske, gratis, sunde og bæredygtige måltider hver dag – så alle børn kan få mere ud af timerne i klasselokalet og fællesskabet i skolen.

I Radikale Venstre vil vi Folkeskolen. Derfor er vi klar til at investere massivt i at lave en bedre skole, så langt de fleste forældre fortsat vil vælge skolen til. Vi ønsker at investere i flere uddannede lærere og pædagoger, flere timer med to voksne i klasselokalet, spændende undervisning i gode lokaler - og gratis skolemad. Vi vil tage det bedste fra efterskolerne og give alle børn i folkeskolen et godt måltid at være fælles om hver eneste dag, så børnene indgår i et forpligtende fællesskab. Det vil have en afgørende betydning for børns udviklingsmuligheder både mentalt, fysisk og socialt.

Som flere studier har påvist, vil især udsatte børn og unge få glæde af et tilbud om gratis sund mad, der kan medvirke til at bryde med negativ social arv. Sund mad i skolen øger elevernes koncentration, indlæring og faglige præstationer. Det gælder især for elever, der har forældre i lavindkomstgrupper. Rumlende maver skaber dårligere resultater. Hvert år forlader op mod hver sjette elev stadig folkeskolen uden at kunne det basale: Læse, skrive og regne. Derfor er det dybt problematisk at tre ud af fire skolebørn i Danmark føler sig sultne, når de er i skole (Skovgaard, 2018). Erfaringer fra Sverige og Finland viser bl.a., at elever, der er omfattet af skolemaksordningen, klarer sig bedre, gennemfører flere års uddannelse og opnår en højere livsindkomst. (Lundborg et. Al. 2021)

Derudover taler en lang række andre forhold for en skolemaksordning.

Gratis skolemad er godt for vores sundhed og kan lette presset på børnefamilier

Vi ved, at god og næringsrig kost øger sundhed og koncentrationsevne og forebygger kroniske sygdomme (Cevea, 2022). Ligesom vi ved, at mad- og måltidsvaner grundlægges i barndommen (EVA, 2021). Hvis man vokser op med usunde madvaner, så hænger de ved i voksenlivet. Alligevel har vi ikke en strukturel tilgang til børns måltider. Alkohol og rygning blandt børn og unge ansues og angribes som kulturelle og samfundsmæssige udfordringer, der skal løses strukturelt. Den tilgang mangler, når det kommer til børn og unges måltider.

Skolemad vil fjerne de bekymringer, som mange børn sidder med hver dag, når klokken nærmer sig frokosttid, og man endnu engang er dén i klassen, der hiver en tom madkasse op af skoletasken. Eller den, der spiser sin madpakke på toilettet, fordi man skammer sig over indholdet. Men skolemad er ikke kun en fordel for socialt udsatte elever. Et dagligt sundt fælles måltid - hvor man lærer at vente på hinanden, taler om maden og er fælles om det at spise sammen - vil komme alle børn og unge til gavn.

Skolemad er også et oplagt redskab til at introducere børn og unge til grøn og bæredygtig mad. I Finland har man eksempelvis gode erfaringer med at bruge skolemad som redskab til at introducere nye fødevarer til børn, samt til at undervise eleverne i ernæring, sunde spisevaner og hvordan man er sammen om det gode måltid. (Ibid)

Derudover vil skolemad frigive tid til alle forældre, der kæmper med at få arbejds- og familieliv til at hænge sammen. De fleste forældre kan nok genkende trætheden, når man efter madlavning, bad og putning skal til at smøre madpakker. Eller den kroniske dårlige samvittighed over at skulle finde på sunde og varierede retter, som børnene rent faktisk også gider at spise. En skolemadsordning vil frigive ressourcer i den enkelte familie, så forældrene kan blive en halv time længere på arbejde, eller have det ekstra overskud til at lege gemmeleg med børnene, kigge hinanden i øjnene eller tage toppen af tidspresset, når alle skal ud ad døren om morgenen.

Finansiering

De økonomiske omkostninger forbundet med skolemad afhænger af flere forhold, herunder om ordningen gøres gratis for alle eller suppleres af delvis brugerbetaling for velstillede forældre, hvilke krav der stilles til råvarer og omfanget af madordningen, hvilke køkkenfaciliteter, der er tilgængelige lokalt mm. For at sikre at ordningen etableres med så gode effekter som muligt, foreslår vi at starte med en forsøgsordning i en række udvalgte kommuner med geografisk spredning. Det er afgørende at erfaringsopsamling bliver en væsentlig del af forsøgsordningen. Vi ønsker, at ordningen på sigt skal udbredes til alle børn i folkeskolen. Fuldt indfaset skønnes det at koste mellem 2 og 3,3 mia. kr. årligt (Børne- og Undervisningsudvalget 2020-21).

Forslaget finansieres af det økonomiske råderum og indgår i Radikale Venstres kommende 2030-plan, der udgør en ny generationskontrakt. Vi ser en ny afgørende skillelinje i dansk politik, der handler om balancen mellem de ressourcer, de voksne og

ældre generationer bruger på sig selv, og dem de investerer i de unge generationer og børnene. I de seneste årtier er op mod 95% af nye midler til sundhedssektoren været forbeholdt 65+ årige, mens det kun er 3%, der er investeret i tidlige og forebyggende indsatser hos børn og unge.

Konkret foreslår vi derfor en ny generationskontrakt, hvor ældre i Danmark i gennemsnit bliver på arbejdsmarkedet ligeså længe som deres jævnaldrende i Norge og Sverige, hvorved der frigøres op mod ti milliarder om året, der eksempelvis kan investeres i gratis skolemad og en bedre folkeskole.

Radikale Venstres samlede bud på en ny generationskontrakt vil blive præsenteret i vores kommende 2030 plan.

Forslaget opsummeret

- Radikale Venstre vil have gratis skolemad i alle landets folkeskoler. Vi foreslår at begynde med en forsøgsordning med skolemad i folkeskolen i en række udvalgte kommuner med geografisk spredning.
- Måltidet skal være sundt, næringsrigt, bæredygtig og mættende. Det er afgørende for os, at måltidet bliver obligatorisk, og gratis, så alle børn hver dag oplever et måltid, som de er fælles om at spise.
- Fuldt indfaset skønnes skolemad på alle landets folkeskoler at koste mellem 2 og 3,3 mia. kr. årligt.
- Forslaget finansieres gennem Radikale Venstres generationskontrakt, hvor ældre bliver lidt længere på arbejdsmarkedet, så vi kan give et bedre liv videre til vores børn og unge. Pengene er afsat i Radikale Venstres 2030-plan, der præsenteres senere på året.

Fakta

- Mere end halvdelen af danske forældre bakker op om skolemad (Cevea, 2022). Blandt forældre med de højeste indkomster ønsker 51 procent, at der indføres gratis skolemad. Blandt forældre med de laveste indkomster støtter 73 procent gratis skolemad.
- Skolemad øger sundhed og koncentrationsevne – særligt blandt socialt dårligere stillede elever. (Cevea, 2022)
- Det koster 2,7 mia. kr. hvis alle elever skal have skolemad hver dag. Det svarer til 26 kr. pr. elev. Dette er prisen for driften efter implementeringen af f.eks. køkkener mm. Prisen medregner desuden ikke reformeffekter af den frigjorte tid, forældrene får ved ikke at smøre madpakker. (UVM)
- Elever spiser sundere frokost end de ville gøre med madpakker – særligt elever, der har forældre med korte uddannelser. (Cevea, 2022)
- Sverige og Finland har gratis skolemad til alle, og Norge bevæger sig i samme retning. Erfaringer fra Sverige viser blandt andet, at elever, der er omfattet af skolemadsordningen, gennemfører flere års uddannelse, vokser mere, samt at mad i skolen har en langtidseffekt på livsindkomsten. (Lundborg, 2021)
- Otte ud af ti børn har madpakke med mindst fire gange om ugen. 80 procent af alle landets skoler har en bruger betalt madordning. (Arla madmovers, 2019)
- Tre ud af fire skolebørn i Danmark føler sig sultne, når de er i skole. (Skovgaard, 2018)

Kilder

ArlaMadmovers (2019), Undersøgelse gennemført af Radius om forældres holdning til madpakker og deres børns spisevaner

Børne- og Undervisningsudvalget, 2020-2021: BUU Alm.del - endeligt svar på spørgsmål 302

Cevea, 2022: Danske forældre vil have gratis skolemad på alle folkeskoler

Eva, 2021: Mad og måltider i dagtilbud og familie. Danmarks Evalueringsinstitut og Børne- og Undervisningsministeriet

Lundborg, P. et al. (2021), Long term effects of childhood nutrition, Evidence from of School Lunch Reform, The Review of Economic Studies Limited.

Skovgaard et. al, 2018: Rammer for mad og måltider i skolen. Af Mikkel Stovgaard, Mathias Thorborg, Kamilla Kragelund, Barbara Vad Andersen og Karen Wistoft

